

Kadernota woonwagenbeleid 2023

1. Inleiding:1.1 Schets woonwagencultuur

In Nederland zijn 1150 woonwagenlocaties met ongeveer 30.000 woonwagenbewoners. Daarnaast wonen er woonwagenbewoners in reguliere woningen (al dan niet noodgedwongen), waarvan een groot deel nog altijd een sterke drang heeft om terug te keren naar een woonwagenlocatie.

Woonwagenbewoners hebben een eigen cultuur. Het belangrijkste kenmerk is dat zij bij voorkeur in familieverband, in een woonwagen en op een woonwagenlocatie willen wonen.

Woonwagenbewoners hebben ook eigen gebruiken en tradities. Woonwagenbewoners zorgen ook voor elkaar, ouderen gaan niet naar een verpleegtehuis maar worden thuis verzorgd door kinderen. En woonwagens hebben geen bel, de deur staat figuurlijk altijd open. Kinderen worden vernoemd naar grootouders en er worden bijnamen gebruikt. Er is een zeer gastvrije eetcultuur.

In de gemeente Steenbergen zijn drie woonwagenlocaties, op de Westlandse Langeweg in Steenbergen (13 standplaatsen), op de Tolsedijk in Nieuw-Vossemeer (4 standplaatsen) en op De Weel in Dinteloord (9 standplaatsen). Het woonwagenleven wordt ook in deze gemeente intensief beleefd. Families wonen grotendeels bij elkaar, alle bewoners wonen in een woonwagen en de bewoners zetten hun woonwagencultuur voort in deze gemeente. Daarnaast hebben de bewoners natuurlijk hun (sociale) binding met deze gemeente: werk, ondernemerschap, school, sportverenigingen en politiek.

1.2 Landelijk beleid

Bij de vaststelling van het lokale woonbeleid moeten gemeenten meer rekening houden met de wensen van woonwagenbewoners en voorzien in voldoende standplaatsen.

Woonwagenbewoners moeten zo vaker binnen een redelijke termijn kans maken op een standplaats. In gemeenten waar behoefte is aan standplaatsen kan van een afbouwbeleid van standplaatsen geen sprake zijn.

Dat staat in het 'Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid' dat minister Ollongren (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) donderdag 12 juli 2018 met een brief naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. Het document is opgesteld in samenspraak met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO), Aedes en vertegenwoordigers van Roma, Sinti en woonwagenbewoners ('reizigers').

Het beleidskader volgt op oordelen en aanbevelingen van het College van de Rechten van de Mens en de Nationale Ombudsman. Die stelden dat beleid waarin het aantal standplaatsen tot nul wordt teruggebracht, in strijd is met het recht op gelijke behandeling. Ook zouden Rijk en gemeenten onvoldoende erkenning hebben voor het streven van woonwagenbewoners om volgens hun eigen culturele identiteit te leven.

Het kader helpt gemeenten bij een invulling van het lokale woonwagenbeleid die recht doet aan de cultuur van woonwagenbewoners, hen beschermt tegen discriminatie en voldoende rechtszekerheid biedt. De ontwikkeling van het aantal standplaatsen wordt door minister Ollongren gemonitord.

Op 12 juli 2018 is vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties een beleidskader 'gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid' uitgevaardigd. Hierin zijn de adviezen van de Nationale Ombudsman (*'Woonwagenebewoner zoek standplaats'* d.d. 17-06-2017) en van het College van de Rechten van de Mens (d.d. 28-03-2018) opgenomen. Hierin wordt aangegeven:

- De gemeente stelt het beleid voor woonwagens en standplaatsen vast als onderdeel van het volkshuisvestingsbeleid;
- Het beleid dient voldoende rekening te houden met en ruimte te geven voor het woonwageneleven van woonwagenebewoners;
- Hiervoor is nodig dat de behoefte aan standplaatsen helder is;
- Woningcorporaties voorzien in de huisvesting van woonwagenebewoners voor zover deze tot de doelgroep behoren;
- De afbouw van standplaatsen is niet toegestaan (behoudens uitzonderlijke omstandigheden) zolang er behoefte is aan standplaatsen;
- Een woningzoekende woonwagenebewoner die dit wenst, heeft binnen een redelijke termijn kans op een standplaats.

1.3 Gevolgen beleidskader 'gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid' van BZK

Het beleidskader 'Gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid' van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties d.d. 12 juli 2018 is geen 'beleidsregel'. Het stuk is dan ook geen wet c.q. heeft dus geen juridische gevolgen. Maar geeft wel richting en bevat landelijke uitgangspunten, waardoor opvolging wenselijk is.

De gemeente Steenbergen zal echter wel zoveel als mogelijk de adviezen in dit beleidskader volgen, maar loopt ook tegen beperkingen aan. Zo kan zij de corporaties niet direct dwingen tot overname.

Concreet

1. De gemeente stelt het beleidskader voor woonwagens en standplaatsen vast als onderdeel van het volkshuisvestingsbeleid;
2. Het beleidskader dient voldoende rekening te houden met en ruimte te geven voor het woonwageneleven van woonwagenebewoners;
3. Hiervoor is nodig dat de behoefte aan standplaatsen helder is;
4. Woningcorporaties voorzien in de huisvesting van woonwagenebewoners voor zover deze tot de doelgroep behoren;
5. De afbouw van standplaatsen is niet toegestaan (behoudens uitzonderlijke omstandigheden) zolang er behoefte is aan standplaatsen;
6. Een woningzoekende woonwagenebewoner die dit wenst, heeft binnen een redelijke termijn kans op een standplaats.

1.4 Verplichtingen

1 Juridisch verplicht

Maar al te vaak wordt nog betoogd dat de gemeenten de juridische plicht hebben om het aantal standplaatsen uit te breiden en te zorgen voor adequate huisvesting. Zoals in 2.2 reeds aangegeven: het verhuren van standplaatsen en/of woonwagens is geen wettelijke taak voor de gemeente. Sterker nog: het is expliciet een taak van woningcorporaties om te zorgen voor het bouwen, verhuren en beheren van woningen ten behoeve van de onderste treden van de woonladder en specifieke doelgroepen. Het doel is dan ook om deze taak (uiteindelijk) over te dragen aan de woningcorporatie(s). Zij hebben de kennis en expertise in huis om op te treden als goede en sociale verhuurder. Dit wordt nog eens extra onderschreven door het arrest van de Hoge Raad van 07 mei 2004.

Hierbij is aansluiting gezocht bij de Woonwagenwet, zoals deze toentertijd van kracht was. Deze wet verplichtte de gemeenten om openbare centra voor woonwagens in stand te houden en bevatte een op dit uitgangspunt voortbouwende regeling. Zoals ook door het hof is onderkend, zijn sindsdien de verdelingsregels voor woonwagenstandplaatsen geïntegreerd in het normale woonruimteverdelingsregime, vervat in de Huisvestingswet (*Wet van 1 oktober 1992, Stb. 548, sindsdien meermalen gewijzigd*). Deze ontwikkeling is voltooid met de Wet van 1 juli 1998, Stb. 459, tot wijziging van de Huisvestingswet, de Woningwet en enige andere wetten in verband met de integratie van de woonwagen- en woonschepen-regelgeving (*de Intrekkingswet*), in werking getreden op 1 maart 1999, waarbij de Woonwagenwet is ingetrokken. De verplichting voor gemeenten om een woonwagencentrum in stand te houden kwam daardoor te vervallen.

In de memorie van toelichting bij het voorstel voor de Intrekkingswet wordt opgemerkt:

'De gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor het volkshuisvestingsbeleid, waarvan de huisvesting van woonwagenbewoners onderdeel uitmaakt en waarbij alle burgers gelijk dienen te worden behandeld. Deze zorg voor het voorzien in passende woonruimte behelst het treffen van de benodigde maatregelen ten behoeve van een goede huisvesting voor de ingezetenen, ongeacht of zij in een woning, een woonwagen of een woonschip willen wonen. Deze verantwoordelijkheid houdt ook in dat een wettelijke verplichting voor een gemeente om een woonwagencentrum in stand te houden niet meer noodzakelijk is.

De toegelaten instellingen (woningbouwcorporaties) zijn al verantwoordelijk voor de uitvoering van de lokale huisvesting van de doelgroep woonwagenbewoners (geregeld in het Besluit beheer sociale huursector) en dienen zorg te dragen voor de aanleg van standplaatsen en het beschikbaar stellen van huurwoonwagens. Op grond van deze verantwoordelijkheden behoren gemeenten beheer en eigendom van bestaande standplaatsen en huurwagens over te dragen aan de toegelaten instellingen. Door wijziging van art. 75 lid 2 Woningwet verkrijgen de toegelaten instellingen ook het primaat bij de aanleg van standplaatsen en de bouw van huurwoonwagens '(Kamerstukken II, 1996/97, 25 333, nr. 3, p. 2)'.

De gemeente heeft wel een taak op het gebied van het handhaven van regelgeving. Tevens zal de gemeente moeten bevorderen dat woonwagenbewoners volwaardig deelnemen aan de Steenbergse samenleving. Daartoe moet de gemeente zelf het goede voorbeeld geven. Bijvoorbeeld: Met het ontbreken van afdoende adequate bestemmingsplanregels (*een deel van de huidige woonwagens en opstallen kunnen onder de vigerende regels niet worden vergund*) en

omgevingsvergunningen ten aanzien van woonwagens wordt hieraan niet voldaan. Uitvoering van dit beleid dient een einde te maken aan de huidige ongewenste situaties.

II Moreel verplicht - beoogd maatschappelijk effect/doelstelling

De woonwagenlocaties dienen te voldoen aan de gestelde eisen die van toepassing zijn in de gehele gemeente. Veiligheid in de meest brede zin van het woord, wat tevens betekent dat handhaafbaarheid geen knelpunt mag zijn.

Met het vaststellen van het beleidskader woonwagens wordt er een duidelijke keuze gemaakt die ook helderheid en zekerheid geeft aan de betrokken bewoners en hun toekomst mogelijkheden. Afhankelijk van de vraag wil de gemeente standplaatsen aan kunnen bieden op basis van huur of koop of wellicht een speciale constructie van koop op afbetaling. Er wordt tegemoet gekomen aan een aanwezige behoefte en er kan aangesloten worden bij specifieke wensen van deze doelgroep.

De woonwagencultuur is al lange tijd met Steenbergen verbonden. De woonwagencultuur is in 2014 door het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed aangewezen als immaterieel erfgoed. Het nieuwe beleid biedt ook een goede basis om samen met de bewoners te blijven bouwen aan wederzijds vertrouwen en vorm te geven aan de door beide partijen gewenste goede, schone en veilige woonomgeving.

1.5 Rol gemeente

Tot op heden heeft de gemeente naast haar publiekrechtelijke rol gedwongen ook een privaatrechtelijke rol ten aanzien van de huisvesting van de doelgroep woonwagenbewoners: 'de gemeente in haar rol als verhuurder van standplaatsen'.

Uit het beleidskader 'Gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid' van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 12 juli 2018 valt het volgende te concluderen:

1. De gemeente zorgt voor een stuk grond waar de bestemming 'woonwagenbewoning' op zit;
2. De woningcorporaties zorgen voor de aanleg van de standplaatsen, het verstrekken van huurwoonwagens en de exploitatie ervan.

Hierbij dient de kanttekening te worden gemaakt dat de woningcorporaties alleen hoeven te zorgen voor diegenen die tot haar doelgroep behoren, dus mensen beneden de sociale inkomensgrens.

2. Wat willen we bereiken?

De gemeente Steenbergen streeft naar een situatie waarin invulling wordt gegeven aan het landelijke beleidskader 'Gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid' van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties. Concreet houdt dit in dat gewerkt wordt aan schone, hele en veilige woonwagenlocaties waarop bewoners in familieverband kunnen wonen. Met het oog op de kerntaken van de gemeente, stoot zij het eigendom van de woonwagenstandplaatsen af. Bewoners kunnen tegen een marktconforme prijs eigenaar worden van hun standplaats. (Blijvende) (sociale) huurstandplaatsen worden de verantwoordelijkheid van de woningbouwcorporatie(s).

3. Uitgangspunten

- A. De gemeente Steenbergen zorgt voor een adequaat aantal woonwagendplaatsen in relatie tot de vraag daarnaar;
- B. De gemeente Steenbergen beëindigt de verhuur van woonwagendplaatsen;
- C. De gemeente Steenbergen biedt de mogelijkheid om in familieverband op de woonwagendlocaties te wonen;
- D. De gemeente Steenbergen beschouwt de woonwagendlocaties in de gemeente Steenbergen als reguliere woonwijken;
- E. De fysieke omstandigheden op de woonwagendlocaties zijn conform geldend beleid en regelgeving;

4. Uitwerking/toelichting uitgangspunten

- A. De gemeente Steenbergen zorgt voor een adequaat aantal woonwagendplaatsen in relatie tot de vraag daarnaar;
 - o De gemeente Steenbergen zorgt voor tenminste het op peil houden van het aantal standplaatsen in de gemeente Steenbergen (peildatum 2017 (=26)) zolang daar vraag naar is;
 - o Waar het 'sociale' huurstandplaatsen betreft, ligt het primaat van aanleg en exploitatie bij de woningcorporatie(s);
- B. De gemeente Steenbergen biedt de mogelijkheid om in familieverband op de woonwagendlocaties te wonen;
 - o De in Steenbergen gelegen woonwagendplaatsen zijn in beginsel bedoeld voor gebruik door bewoners wiens familie op een Steenbergse locatie woont;
 - o Er wordt door de verhuurder van woonwagendplaatsen een wachtlijst opgesteld en gehanteerd;
- C. De gemeente Steenbergen beschouwt de woonwagendlocaties in de gemeente Steenbergen als reguliere woonwijken;
 - o De gemeente Steenbergen zorgt voor schone, hele en veilige woonwagendlocaties nu en in de toekomst;
 - o De gemeente Steenbergen neemt de openbare ruimte op de woonwagendlocaties op in de reguliere beheer- en onderhoudsprogramma's;
- D. De gemeente Steenbergen beëindigt de verhuur van woonwagendplaatsen;
 - o Verkoop van een standplaats door de gemeente gebeurt tegen minimaal de ten tijde van de verkoop actuele taxatiewaarde van de betreffende standplaats (k.k.);
 - o Standplaatsen kunnen direct worden of via een regeling 'koop op afbetaling' worden gekocht;
 - o Op de verkoop en verhuur van de woonwagendplaatsen zijn het landelijk Bibob beleid en de lokale Bibob beleidsregels (2016) van toepassing;
 - o Toekomstige (door)verkoop van standplaatsen mag alleen aan woonwagendbewoners die ofwel zittende huurder zijn of voldoen aan het afstammingsbeginsel;

- Bewoners die naar aanleiding van het woonwagenbeleid 2019 hebben aangegeven hun standplaats te willen kopen (in de eerste ronde), blijven vallen onder de verkoopvoorwaarden van dat beleid;
 - De standplaatsen worden nu of later aan de zittende huurders of aan personen op de wachtlijst voor eigen bewoning te koop aangeboden; een huishouden mag niet meer dan één standplaats in bezit en gebruik hebben.
- E. De fysieke omstandigheden op de woonwagenlocaties zijn conform geldend beleid en regelgeving;
- Er wordt zowel fysiek als juridisch aangeduid waar de eigendoms- en aansprakelijkheidsgrenzen op de locaties lopen;
 - Alle woonwagenlocaties voldoen aan de regels brandveiligheid Bouwbesluit. Alle woonwagens en opstallen op de locaties zijn vergund;
 - Bewoners betalen voor alle gemeentegrond die ze gebruiken;
 - Grond zonder kabels en leidingen, grenzend aan een standplaats en niet gelegen op openbaar gebied, kan worden verkocht;

Steenbergen, 22 december 2022

De raad voornoemd,

De griffier

de voorzitter

R.A.J. Defilet, MA

R.P. van den Belt, MBA